

Gdańsk, dnia 22.05.2023

Prof. dr hab. Tadeusz Samerek
Dziedzina: sztuka
Dyscyplina: sztuki muzyczne

Recenzja rozprawy doktorskiej w przewodzie doktorskim **mgr Weroniki Strugały**

Zleceniodawca recenzji

Rada do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne w Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie.

Podstawowe dane o Kandydatce

Weronika Izabella Strugała w 2017 roku ukończyła z wyróżnieniem studia magisterskie w Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu w klasie wiolonczeli dra hab. Macieja Mazurka, prof. AM. W 2022 roku uzyskała tytuł magistra artium z wyróżnieniem na Universität für Musik und darstellende Kunst Wien, gdzie pracowała pod kierunkiem prof. Stefana Kropfitscha. W październiku 2022 roku rozpoczęła studia magisterskie na tej samej uczelni w zakresie pedagogiki wiolonczelowej – Instrumental (Gesang) Pädagogie w klasie prof. Matthiasa Gredlera.

Swoje umiejętności doskonaliła na licznych kursach mistrzowskich pod okiem m.in.: Natalie Klein, Alexandra Neustroeva, Natalii Gutman, Vladimira Tonkhi, Denisa Severina, Sebastiana Bru, Markusa Nyikosa, Matthiasa Johansena, Natalii Prischepenko, Kazimierza Michalika, Stanisława Firleja, Stanisława Pokorskiego, Alexandra Geberta, Konstantina Heindricha, Davida Penetzdorfera, Andreasa Lindenbauma, Wolfganga Aichingera, Marii Grün, Yo-Yo-My czy Jacoba Shawa.

Jako solistka zadebiutowała w 2013 roku, wykonując *Koncert D-dur* Hob.VIIb:2 Josepha Haydna przy współudziale KMU Orchester w Kaohsiung na Tajwanie. W 2017 roku wystąpiła z Orkiestrą Filharmonii Poznańskiej pod batutą Yaroslava Shemeta, wykonując *Koncert h-moll* op. 104 Antonina Dvořaka. W tym samym roku wykonała *Koncert podwójny a-moll* op. 102 Johannes Brahmsa (razem ze skrzypaczką Anną Walek), a rok później wraz z Soloist Kammerorchester Wien miała możliwość zaprezentować *Koncert e-moll* op. 85 Edwarda Elgara. W roku 2022 wystąpiła z Orkiestrą Filharmonii Zielonogórskiej pod batutą Marty Kluczyńskiej, wykonując *Koncert h-moll* op. 104 Antonina Dvořaka. Jako solistka oraz kameralistka wielokrotnie występowała m.in. w Bułgarii, Austrii, Niemczech, Włoszech, Czechach, Francji, Słowacji, Indonezji czy na Tajwanie.

Weronika Strugała jest laureatką licznych konkursów wiolonczelowych, zarówno o zasięgu ogólnopolskim, jak i międzynarodowym. Do jej najwybitniejszych osiągnięć należą: I nagroda (wraz z Teva Quartett) podczas 21th International LAMS Matera Award, III nagroda podczas VII Odin International Music Online Competition, I nagroda w kategorii „Kameralistyka” na XV Międzynarodowym Konkursie im. J. Zarębskiego w Izabelinie, I nagroda w kategorii „Wiolonczela” na XIV Międzynarodowym Konkursie im. J. Zarębskiego w Łomiankach, II nagroda podczas II Turnieju Kameralnego w Trzech Odsłonach, III nagroda oraz nagroda specjalna za najlepsze wykonanie utworu F. Chopina na VI Ogólnopolskim Forum Młodych Instrumentalistów w Rybniku, III nagroda podczas 9. Międzynarodowego Konkursu im. Bohdana Warchała „Talents for Europe” w Dolnym Kubinie (Słowacja).

Za dotychczasowe osiągnięcia była wielokrotnie nagradzana stypendiami oraz nagrodami. Do najważniejszych nagród należą m.in. Stypendium Ernst von Siemens Privatstiftung, EMMA Stipendium, Stypendium z Funduszu Popierania Twórczości ZAiKS, Nagroda Marszałka Województwa Wielkopolskiego w Dziedzinie Kultury czy liczne nagrody oraz stypendia przyznane przez Fundację Pro Cello.

Od 2019 roku współtworzy kwartet smyczkowy Teva Quartet, jak również w tym samym roku rozpoczęła współpracę z Akademią Muzyczną im. K. Pendereckiego w Krakowie, gdzie prowadzi zajęcia w Katedrze Wiolonczeli i Kontrabasu.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska mgr Weroniki Strugały pt. *Proces przenikania się wybranych szkół wiolonczelowych na przykładzie elementów wirtuozowskich w polskiej miniaturze wiolonczelowej* składa się z dzieła artystycznego w postaci zarejestrowanego nagrania oraz jego opisu.

Pani mgr Weronika Strugała za podstawę swoich rozważań wybrała bardzo reprezentatywne dzieła z polskiego repertuaru wiolonczelowego, napisane przez wybitnych wirtuozów tego instrumentu, którzy mieli wielki udział w rozwoju polskiej szkoły wykonawstwa wiolonczelowego. W repertuarze dzieła artystycznego i jego opisie znalazły się następujące pozycje:

- Michał Wielhorski – *Temat z wariacjami na wiolonczelę i orkiestrę* (w transkrypcji na fortepian),
- Samuel Kossowski – *Polonez z Introdukcją*,
- Stanisław Szczepanowski i Emanuel Aguilar – *Grand Duo Concertant na wiolonczelę i fortepian*,
- Aleksander Wierzbilłowicz – *Etiuda*,
- Karol Skarżyński – *Polonez op. 8 na wiolonczelę i fortepian*,
- Karol Skarżyński – *Scherzo-Caprice op. 13*,
- Ferdynand Macalik – *Polonez*,
- Dezyderiusz Danczowski – *Polonez*,
- Dezyderiusz Danczowski – *Taniec gnomów*.

Tak skonstruowany program nagrania uważam za bardzo zasadny. Z jednej strony mamy okazję zapoznać się z najważniejszymi postaciami wiolonczelowej historii Polski, gdyż każdy z wymienionych powyżej kompozytorów to również wybitny artysta i wykonawca, mający bezpośredni wpływ na kształt ważnego wycinka polskiej kultury muzycznej przełomu XIX i XX wieku. Z drugiej strony wybrane miniatury to bardzo wartościowe dzieła, które zasługują na szerszą popularyzację.

Mgr Weronika Strugała podjęła się w swoich rozważaniach dość trudnego zadania, dlatego że historia rozwoju wiolonczeli i literatury wiolonczelowej, zarówno europejska, jak i polska, z

pewnością nie jest tak dobrze udokumentowana, jak chociażby fortepianowa czy skrzypcowa. Oba wspomniane instrumenty przecież niemalże od początku wiodą prym, jeżeli chodzi o sztukę wykonawczą. Z tym związane są niemałe i godne podziwu starania mgr Weroniki Strugały o dotarcie do cennych źródeł zarówno polskich, jak i obcojęzycznych.

W pierwszym rozdziale rozprawy doktorskiej zarysowane zostały sylwetki najbardziej znaczących wiolonczelistów-kompozytorów z XIX i pierwszej połowy XX wieku. Tu może pojawić się pewna wątpliwość, dlaczego dysertantka nie zawęziła w tytule, że właśnie tym okresem będzie się głównie zajmować. Niemniej w swoim opisie dociera do bardzo bogatych źródeł informacji: licznych książek, prac naukowych, czasopism muzycznych. Autorka na bazie zdobytych informacji odnosi się do działalności najważniejszych europejskich szkół wiolonczelowych i staje się to bardzo istotnym powodem do rozważań, w jaki sposób wpływały one na kształt działalności i twórczości polskich wiolonczelistów. Zależności pedagogiczne pozwoliły prześledzić autorce nie inspiracji, które bezpośrednio miały przełożenie na konkretne rozwiązania kompozytorskie. Z tego zaś wywodzi się ostatnia część pracy, która jest analizą polskich wiolonczelowych dzieł wirtuozowskich. Zapoznając się z treścią tych rozważań, można prześledzić wraz z autorką, co z jednej strony było źródłem inspiracji polskich artystów, a z drugiej – w jaki sposób ich niepowtarzalny geniusz kompozytorski przejawiał się w konkretnych rozwiązaniach technicznych i wyrazowych. Dzięki pracy badawczej mgr Weroniki Strugały możemy zdecydowanie dostrzec wyjątkową wartość polskich dzieł, które – oparte na stylistyce i rozwiązaniach tak typowych dla XIX-wiecznej muzyki salonowej – jednocześnie wprowadzają nutę świeżości i elementy niepowtarzalne dla muzyki rdzennie polskiej.

Przy tak zaawansowanym poziomie pracy badawczej, jaki reprezentuje dysertantka, może nieco zdziwić fakt pewnych nieścisłości w rysunku nr 47, przedstawiającym „Drzewo genealogiczne Proces kształtowania polskiej wiolonczelowej tradycji wykonawczej”. Poprawienie znajdujących się na nim informacji nie nastroczałoby wiele trudu. Wystarczyło sięgnąć po ogólnodostępne obecnie w Internecie źródła, takie jak chociażby życiorysy polskich wiolonczelistów ostatnich czasów. Mapa oczywiście jest ciekawostką historyczną i nie stanowi kluczowego zagadnienia dla omawianej pracy.

Niewątpliwie trzeba podkreślić, że rozprawa doktorska mgr Weroniki Strugały stanowi bardzo ważny element promujący muzykę polską, wartościowy nie tylko dla wiolonczelistów. Często zachwycamy się literaturą europejską tego okresu, nie doceniając jednocześnie walorów naszej własnej. Szczególnie dotyczy to literatury wiolonczelowej. Śledząc dokładne analizy dysertantki, można z łatwością zauważyć, że tradycja polskiej szkoły wiolonczelowej w niczym nie ustępowała tym powszechnie uznanym: niemieckiej, belgijskiej czy rosyjskiej. Dzięki takim działaniom badawczym z pewnością zwiększamy szanse, że młode pokolenie bardzo świadomie będzie sięgać po rodzimą literaturę wiolonczelową.

OPIS DZIEŁA ARTYSTYCZNEGO

Wymienione wyżej pozycje repertuarowe, na których oparła swoją rozprawę doktorską mgr Weronika Strugała, nagrane zostały w duecie z pianistą Piotrem Filkiem. Nagrania dokonano w lutym i kwietniu 2022 roku w Auli Floriana Akademii Muzycznej im. K. Pendereckiego w Krakowie. Reżyserią dźwięku i postprodukcją zajął się dr hab. inż. Paweł Małecki.

Mgr Weronika Strugała do swojego nagrania wybrała najbardziej reprezentatywne miniatury każdego z opisanych przez siebie kompozytorów-wiolonczelistów. Niektóre z kompozycji mogą być już znane większości polskich wiolonczelistów, tak jak kompozycje K. Skarżyńskiego, S. Kossowskiego, F. Macalika, M. Wielhorskiego czy A. Wierzbilowicza.

Jednak uważam za bardzo uzasadnione wybranie też innych, mniej znanych pozycji, a przy tym nad wyraz wartościowych, jak *Grand Duo Concertant* Stanisława Szczepanowskiego i Emanuela Aguilara czy kompozycje Dezyderiusza Danczowskiego: *Polonez* i *Taniec gnomów*.

Dzięki takiemu wyborowi mamy do czynienia z bardzo różnorodną formalnie i tematycznie literaturą, wartościową od strony użytego materiału muzycznego i zawierającą ogromny walor pedagogiczny. Kompozycje pokazują tak typową dla tego okresu mieszankę przepięknej liryki z błyskotliwą wirtuozerią. Z tego tytułu stawiają przed wykonawcą ogromnie ambitne zadanie. Pani Weronika Strugała dodatkowo postawiła w swojej pracy badawczej wyraźne tezy, prowokujące słuchacza do tego, aby odkrywał wraz z wiolonczelistką, czy i w jaki sposób kompozycje wybitnych polskich wiolonczelistów konwenują ze światową literaturą wiolonczelową tego okresu. W opisie dzieła artystycznego odnajdujemy dużo opisów gry wspaniałych polskich solistów. Jawi się z tego niezwykle barwny opis postaci świata sztuki, których talent podziwiany był na światowych i polskich scenach muzycznych. Dysertantka cytowała bardzo ciekawe wypowiedzi osób obecnych na koncertach omawianych wiolonczelistów, wskazujące na różnice w stylach wykonawczych poszczególnych artystów. Stąd wynikało dla niej bardzo trudne zadanie wykonawcze: znalezienie wspólnego mianownika dla całej barwnej gamy rozwiązań stylistycznych i technicznych zawartych w zapisach różnych osobowości twórców.

Moim zdaniem dysertantka wypadła z tej próby zwycięsko. Jej znakomity warsztat wykonawczy, wynikający z pewnością z bogatego życiorysu artystycznego, pozwala odkryć bardzo różnorodne oblicza interpretacji języka narracji poszczególnych twórców. Bardzo umiejętnie porusza się w specyficznej stylistyce typowej dla muzyki napisanej na przełomie XIX i XX wieku, gdzie bardzo pożądane atrybuty to: brawura, błyskotliwość oraz pokonywanie trudności technicznych połączone ze śpiewnością kantyleny. To wszystko możemy z pewnością odnaleźć w grze młodej wiolonczelistki. Imponuje doskonałe operowanie czasem muzycznym z wieloma wdzięcznymi zabiegami agogicznymi. Wiolonczelistka bardzo dobrze umie kształtować napięcie w trakcie prowadzenia narracji. Wyczuwa się, że artystka ma przemyślaną wizję, jeżeli chodzi o interpretację, gdyż wszystko jest logiczne i wydaje się zgodne z założeniami kompozytora. Grę mgr Weroniki Strugały cechuje piękno brzmienia i świadome kształtowanie dźwięku, szczególnie nieodzowne w miejscach typowo kantylenowych. Oczywiście w tej literaturze nie można osiągnąć satysfakcji bez znakomitej techniki wykonawczej. Mgr Weronika Strugała urzeka swoją wirtuozerią pokazując nie tylko piękno i pełnię brzmienia instrumentu, ale również nienaganną intonację, biegłość i wyrazistą artykulację w drobnych figuracjach, doskonałą technikę dwudźwiękową, sautille, staccato, szybkie przebiegi oparte na pasażach czy znakomite łączenie nawet odległych rejestrów.

Oczywiście należy podkreślić ogromny wkład pianisty w realizację całego projektu. Partia fortepianu, miejscami wręcz górująca nad partią wiolonczeli (*Grand Duo Concertant na wiolonczelę i fortepian* S. Szczepanowskiego i E. Aguilara), była bardzo wymagająca technicznie. Pan Piotr Filek wykazał się wyjątkowym talentem pianisty towarzyszącego, który bardzo istotnie wzbogacił prezentację wiolonczelistki.

KONKLUZJA

Rozprawa doktorska pani mgr Weroniki Strugały pt. *Proces przenikania się wybranych szkół wiolonczelowych na przykładzie elementów wirtuozowskich w polskiej miniaturze wiolonczelowej* stanowi istotny element służący popularyzacji niezwykle wartościowej twórczości kompozytorów polskich i jednocześnie buduje tożsamość polskiej szkoły wykonawstwa wiolonczelowego. Z tego względu praca badawcza Doktorantki posiada niezwykle wymiar i znaczenie, gdyż dokumentuje ona unikatową wiedzę na temat samych postaci wiolonczelistów minionych wieków, buduje wartość zarówno ich samych jako wykonawców, jak i ich dokonań na

niwie kompozytorskiej. Dodatkowo wysoki poziom wykonawczy dzieła artystycznego, jak i dogłębny badawczy charakter jego opisu wnoszą istotny udział w rozwój i większą świadomość kolejnych pokoleń wykonawców na temat polskiej kultury muzycznej minionych epok.

Z uwagi na wspomniane wyżej walory stwierdzam, że przedstawione przez mgr Weronikę Strugałę praca doktorska spełnia wymagania art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 r. poz. 574, z późn. zm.) i zgłaszam wniosek o przyjęcie pracy oraz dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Prof. dr hab. Tadeusz Samerek